

Oleh Pikh**LOCAL SELF-GOVERNMENT FORMATION IN POLAND IN 20TH CENTURY 90S.**

The nature and peculiarities of local self-government in Poland in the 90s of the 20th century were analyzed. The article highlights historical background and the process of institutional change in the country, which provided formation of a democratic system of government and of local self-government institution. It was noted that reform of the administrative-territorial structure was a prerequisite for successful democratic transformations in Poland and met the basic principles of local self-government and regional policy of EU. There has been a transformation from a socialist country, based on the rigid centralization of the state, to the country that is sustained by the self-government institutions and civil society and serves its citizens.

Key words: Poland, local self-government, territorial reform, decentralization of power, democratic transformation.

УДК 94 (477): 314.743**Галина Саранча****ДІЯЛЬНІСТЬ ГРОМАДСЬКО-ПОЛІТИЧНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ДІАСПОРИ
В КОНСОЛІДАЦІЇ ТА ЗБЕРЕЖЕННІ ЗВ'ЯЗКІВ З УКРАЇНОЮ**

У статті висвітлена діяльність українських організацій в діаспорі. Проаналізовані основні напрямки діяльності цих організацій в допомозі вирішення сучасних проблем що постали перед Україною. Визначена роль Світового конгресу українців (СКУ) та Європейського конгресу українців (ЄКУ) у політиці консолідації української спільноти за кордоном.

Ключові слова: українська діаспора, еміграція, Світовий конгрес українців (СКУ), Європейський конгрес українців (ЄКУ).

Розуміння і всебічне вивчення феномена зарубіжного українства, його причин, наслідків для культури народу, перспектив сьогодні як ніколи на часі в першу чергу тому, що проблема десятиліттями була закритою темою, по-друге, тому, що діаспора відіграла і продовжує відігравати непересічну роль у долі народу, його культурі, особливу роль у міжнародних контактах нашої країни, по-третє, сьогодні ми є свідками нової хвилі «заробітчан», які можуть поповнити нашу діаспору в країнах світу, насамкінець, у скрутний для України час, коли наша держава потребує допомоги світової спільноти, українська діаспора виступає активним виразником нагальних державних потреб та прагнень у кожній країні світу, де присутні українці.

Діаспора – це посол нашої Батьківщини в країнах поселення українців. Зарубіжні українці є носіями знань про Україну. Вони внесли і до сьогодні вносять вагомий вклад у загальний розвиток політики, культури, науки, мистецтва, літератури українського народу. В цьому сенсі слід говорити про феномен «світового українства».

Метою статті є дослідження діяльності українських діаспорних організацій та вивчення їх ролі у вирішенні головних проблем діаспори та України.

Наукова новизна цієї роботи зумовлюється вкрай незначною кількістю досліджень присвячених даній темі. Висвітлення основних напрямків діяльності української діаспори, що направлені за збереження національної ідентичності та уповільнення асиміляційних процесів і іноетнічному середовищі є актуальною проблемою для дослідження, адже зараз активно триває нова, четверта, хвиля еміграції, яка потребує допомоги як в духовному плані так і в плані захисту громадянських прав, забезпечення свобод та повноцінної життєдіяльності поза межами України.

В сучасній українській історичній науці дані проблеми не знайшли ще свого належного висвітлення. Історіографічна та джерельна база проблеми загалом досить не багата. Це зумовлено тим, що на даний час проблема сучасного становища української діаспори є малодосліджена. Проблема діяльності громадських організацій та Форумів Світових Українців не знайшла свого висвітлення у жодних працях як вітчизняних так і зарубіжних дослідників.

Наукові праці, що висвітлюють дану проблему можна поділити на дві групи: 1) праці українських істориків та політологів, що присвячені політиці нашої держави щодо збереження зв'язків із світовою українською спільнотою; 2) дослідження здебільшого закордонних українських дослідників, які торкаються діяльності громадських організацій на території тих країн, де українська діаспора є сформованою.

Серед досліджень першої групи немає жодної значної наукової праці. Проблема налагодження контактів з діаспорою розглядається у контексті досліджень української еміграції у різних країнах

світу. Першою працею, де приділена увага проблемі взаємодії України з діаспорою є «Українці в світі» [55]. Це дослідження вітчизняних науковців В. Трощинського та А. Шевченка. Воно є п'ятнадцятим томом видання «Україна крізь віки», що побачило світ у Києві 1999 р. Тут висвітлена генеза зв'язків Україна – діаспора з кінця 80-х рр. XX ст., проаналізовані перші кроки у цій сфері. Уваги заслуговує розділ «Українська діаспора – об'єкт державної етнополітики України» [55, с. 329–340]. Автори вважають, що із здобуттям Україною незалежності вона стала центром згуртування українців усього світу.

Серед досліджень, що торкаються даної проблеми, слід назвати праці відомого науковця В. Євтуха та його праці «Українська діаспора: шляхи формування та сучасні процеси» [30] та «Українці в Канаді» [29] (остання – є колективною працею). Праці В. Євтуха висвітлюють основні проблеми консолідації української діаспори та збереження зв'язків з батьківщиною. Схожі проблеми досліджуються і працях О. Ковальчук – провідної співробітниці Інституту історії НАН України [32], у працях висвітлюється громадсько-політичне, культурне та освітнє життя української діаспори вже за океаном – у США та Канаді [33]. О. Ковальчук є співавтором фундаментальної монографії про українську діаспору під назвою «Українці: Історико-етнографічна монографія у двох книгах» [59].

Даній проблемі присвячена стаття Івана Драча «Українська держава і світове українство» [18], де розглядаються проблеми налагодження контактів України із закордонним українством. Стаття викликає інтерес тим, що висвітлює думку не тільки відомого українського поета, І. Драч очолював Українську всесвітню координаційну раду від початку її заснування та був головою Товариства зв'язків з українцями поза межами України.

До спеціальних праць з даної проблематики слід віднести статті М. Вічарика [9], В. Білецького [6], Е. Дробка [19], О. Антонюка [2], Г. Саранчі [44–46]. Ці дослідження висвітлюють проблеми української діаспори на сучасному етапі.

Серед праць зарубіжних авторів, що заслуговує на увагу, можна назвати книгу «The Ukrainian Americans» [75] та «The Ukrainian in America. Roots and Aspiration 1884–1954» [76], автором яких є відомий у діаспорі США громадський діяч, політик та науковець. М. Куропась. Дослідження цікаве насамперед тим, що висвітлює діяльність громадсько-політичних, культурних, освітніх, наукових та релігійних організацій в діаспорі США від її витоків і до другої половини XX ст. М. Куропась також займався дослідженням української еміграції в Європі. Цьому присвячена його праця «Історичні шляхи українців в Європі» [34].

До числа праць закордонних українців слід також віднести працю. П. Кардаша та С. Кота «Українці в світі» [31]. Праця – результат спільної праці дослідника української еміграції в Австралії П. Кардаша та вітчизняного науковця, консультанта Комісії з питань повернення в Україну культурних цінностей при Кабінеті Міністрів – С. Кота. Праця вийшла у 1995 р. Інтерес вона викликає не тільки багатим ілюстрованим матеріалом та великою кількістю статей присвячених життю українців поза межами батьківщини, але й тим, що містить інформацію про діяльність Світового Конгресу Українців як попередника СКБУ та проведення Всесвітніх Форумів українців. Є тут матеріал присвячений I Всесвітньому форуму та цікаві світлина з урочистостей, присвячених цьому зібранню. Один із розділів книги досліджує діяльність Української Всесвітньої Координаційної Ради (далі – УВКР) у її першому складі. Тут також висвітлені мета УВКР та основні напрямки діяльності на майбутнє.

До джерельної бази даної проблеми увійшли як опубліковані так і не опубліковані матеріали де висвітлюється діяльність громадських об'єднань і діаспорі, зокрема недавно створеної організації «Четверта хвиля». Джерельну базу дослідження складають в основному Інтернет-ресурси, де містяться електронні сайти українських періодичних видань, наприклад «Українська газета» як єдина газета для українців в Італії та інші матеріали [4]. Важливим таким джерелом є Незалежний сайт УВКР – вищого органу ВФУ [56]. Матеріали періодичних видань теж стали вагомим матеріалом при написанні даного дослідження. Використані матеріали американської україномовної преси – газети «Свобода», «Нова газета», «Національна трибуна» та «Міст», де у спеціальній рубриці під назвою «Діаспора» можна ознайомитися з життям українців у США. [41]

Порівняно з іншими світовими діаспорами, українські громади мають найбільшу кількість різних громадських об'єднань (за приблизними підрахунками – близько 3 тисяч). Найбільше їх у Канаді – майже тисяча осередків – політичних, культурно-освітніх, професійних (об'єднання лікарів, вчителів, інженерів, адвокатів і т.п.), жіночих, молодіжних тощо [12].

У недержавному секторі розмаїту роботу з українською діаспорою виконують переважно УВКР, Товариство зв'язків з українцями за межами України «Україна – світ», Всеукраїнське товариство «Просвіта» ім. Тараса Шевченка. Зокрема, товариство «Україна – світ» займається налагодженням контактів з українцями за кордоном шляхом організації і проведення культурно-мистецьких заходів, товариство «Просвіта» просвітницьких заходів. Щодо УВКР, то вона реалізує своє призначення на підставі координації діяльності громадських організацій в Україні й за кордоном та співпраці з

вітчизняними і закордонними громадськими, урядовими й підприємницькими структурами. Усі інші громадські організації в Україні, які ставлять за мету налагодити роботу із закордонними українцями, перебувають поки ще на стадії формування і, як правило, є членами УВКР або тісно контактують з нею [53].

За останні роки завдяки державній фінансовій підтримці УВКР вдалося налагодити тісні зв'язки з багатьма провідними організаціями світового українства – СКУ, ЄКУ, Об'єднанням українців Росії, Світовою Федерацією Українських Жіночих Організацій та ін. Координаційні заходи УВКР, аналітичні дослідження, здійснені упродовж 2002–2007 рр. і спрямовані на вивчення стану та потреб українських громад країн СНД, Європи, Балтії, Скандинавії, дозволяють зробити загальний висновок: якщо стосовно західної української діаспори проблема полягає у збереженні етнічної ідентичності, то щодо східної діаспори – у відродженні такої ідентичності. З огляду на це першочергова увага Української держави має бути зосереджена навколо створення на державному рівні системи гарантування захисту національно-культурної гідності, національних, мовних і культурних прав, системи збереження і розвитку національно-етнічної пам'яті, освіти, національно-культурних самоврядних структур українців за кордоном [13, с. 2].

Останнім часом Міністерство закордонних справ України ініціює створення центру міжнародної наукової і культурної співпраці із закордонними українцями. Його основними завданнями мають стати сприяння зміцненню міжнародного авторитету України; пропаганда багатих духовних традицій, досягнень в царині науки, культури й мистецтва; здійснення державної політики, спрямованої на підтримку співвітчизників за кордоном з метою забезпечення їх соціально-культурних, освітніх та інших законних прав й інтересів; сприяння їх подальшій консолідації; збереження української мови, національно-культурної самобутності; розвитку всебічних зв'язків українських організацій із співвітчизниками за кордоном і їх об'єднаннями; поширення об'єктивної інформації про українську історію, соціально-економічне, культурне і духовне життя, внутрішню і зовнішню політику України серед населення іноземних держав [15].

Однак зусиль одного лише МЗС для реалізації цих завдань замало. Підтримуючи ідею створення зазначеного центру, громадські організації України повинні докласти зусиль щодо розгортання й поглиблення співпраці із закордонними українцями на рівні громадського сектору. Зокрема, унікальне позиціонування УВКР у системі вітчизняних та закордонних громадських організацій дозволяє державним структурам спиратися на УВКР і як на громадський центр реалізації зовнішньої політики держави, і як на громадський інститут утвердження інтересів України в світі. Тому саме УВКР може і повинна стати громадською організацією світового українства, покликаною утверджувати інтереси закордонних українців в економічній, політичній, правовій, науково-технологічній, освітній, інформаційній, етнокультурній, спортивній та ін. сферах життєдіяльності. З огляду на це в положенні про ініційований український центр міжнародної наукової і культурної співпраці мають бути чітко й однозначно виписані засади співпраці цієї державної структури з УВКР та іншими громадськими організаціями світового українства [15].

Свою роботу із закордонним українством державні організації зобов'язані координувати з УВКР не тільки тому, що остання Указом Президента України В.А. Ющенка від 13 жовтня 2006 р. № 875 визначена провідною громадським інститутом у реалізації Національної концепції співпраці із закордонними українцями. Діяльність МЗС і створених при ній структурних, підрозділів спрямована на співпрацю із українцями за межами України, в той час як УВКР співпрацює з громадськими організаціями в Україні й за кордоном. Саме через УВКР різні українські громадські організації сьогодні співпрацюють з громадськими організаціями закордонних українців, а ті своєю чергою – з громадськими організаціями та державними структурами в Україні. Тобто, в царині розвитку громадянського суспільства УВКР «це своєрідна представницька організація світового українства у його співпраці з Українською державою» [56].

Світовий конгрес вільних українців (СКВУ), як праорганізація Світового конгресу українців, був створений у 1967 р. в Нью-Йорку. Виник СКВУ на основі панамериканської української конференції (ПАУК), що діяла на території США після Другої світової війни. На Першому світовому конгресі 12–19 листопада 1967 р. були присутні церковні діячі, громадсько-політичні діячі в діаспорі, прості люди з різних країн світу. Першим президентом СКВУ обрано В. Кушніра, його заступниками – Й. Лисогір та А. Мельник. Другий Конгрес відбувся 1973 р. у Торонто (Канада). Головним завданням Конгресу визначено допомогу українському народові у боротьбі за державну незалежність [23, с. 54].

Органами СКВУ були конгрес, секретаріат СКВУ та контрольна комісія. Конгрес був найвищим органом СКВУ і збирався один раз на п'ять років. Секретаріат СКВУ збирався на пленарні сесії один раз на рік, обговорював звіт про діяльність за минулий рік, визначав плани на наступний. До Президії секретаріату належали представники від окремих організацій: по два члени від УГКЦ і два – від УПЦ, та один – від протестантських церков. Від США та Канади входило по шість

представників, від Великобританії – три, по одному представнику було від діаспори Австралії, Аргентини, Бразилії, Австрії, Бельгії, Німеччини, Франції та інших країн – загалом 26 осіб. На чолі Президії був президент. 9 заступників та 16 членів Президії. Члени Президії виконували свої функції безкорисно на добровільних засадах. Також СКВУ не отримував жодних державних дотацій, а отже не підлягав жодним зовнішнім чи внутрішнім силам [31, с. 23].

До головних завдань, що стояли перед СКВУ зокрема були: «Давати всяку можливу допомогу українському народові у змаганнях за волю і державну незалежність, змагатися за здійснення прав українського народу згідно з універсальною декларацією прав людини, зберігати українську національну ідентичність та плекати й передавати з роду в рід українську мову, культуру й традиції» [31, с. 23–24].

З проголошенням незалежності України СКВУ в 1992 р. змінив назву на СКУ. У тому ж році на першому Всесвітньому форумі українців СКУ виступив засновником УВКР, колективним членом якої є до цього часу.

Світовий конгрес українців сьогодні є спілкою громадських (неурядових) організацій, яка діє з метою координації діяльності об'єднань української діаспори в 25 країнах світу. Конгрес об'єднує близько 300 громадських організацій закордонних українців. Членами конгресу є Світова федерація українських жіночих організацій (далі – СФУЖО), молодіжні та студентські об'єднання [31, с. 25].

Статутом СКУ визначено, що головними завданнями Конгресу є: репрезентація українців діаспори; збереження національної ідентичності, духовності та мови українцями, які проживають за межами України; захист прав українців незалежно від місця їх проживання; координація діяльності українських організацій-членів СКУ; орієнтування громадської думки в країнах проживання українців на прихильне ставлення до України, її державної, духовної та економічної розбудови [31, с. 25].

СКУ – розгалужена, структурована організація, керівними органами якої є конгрес (з'їзд), рада директорів, урядування та виконавчий (виконавчий) комітет. Конгрес є найвищим представницьким органом СКУ, який проводиться раз на п'ять років. До компетенції конгресу належить визначення засадничих принципів діяльності СКУ та обрання членів виконавчих органів [5, с. 40].

Виконавчими структурами СКУ є рада директорів, урядування та виконавчий комітет, які координують діяльність СКУ між конгресами. Останні річні загальні збори ради директорів СКУ відбулися 20–21 серпня 2008 р. в м. Київ, на зборах учасники прозвітували про діяльність своїх організацій за 2007–2008 рр., обговорили міжнародні заходи в рамках вшанування 75-роковин Голодомору 1932–1933 рр. в Україні, питання консолідації світового українства та поглиблення зв'язків з історичною Батьківщиною [5, с. 41–42].

У серпні 2003 р. на VIII-му СКУ прийнято новий статут та зменшено кількість представників організацій-членів у виконавчих органах управління.

Останній – IX Конгрес СКУ відбувся 20–22 серпня 2008 р. в Києві. За результатами роботи Конгресу прийнято ряд ухвал. Конгрес обрав нового Президента – СКУ Є. Чолія (Канада). Новим Генеральним секретарем організації обрано С. Романіва – Голову Об'єднання українців Австралії та Голову Міжнародного координаційного комітету СКУ з питань вшанування 75-річчя Голодомору 1932–33 рр. в Україні. Першим заступником президента обрано Голову Європейського конгресу українців Я. Хортяні (Угорщина), другим – Голову Світової федерації українських жіночих організацій Марію Шкамбару (Канада) [5, с. 44].

Трагічні події останніх двох років в Україні, спонукали СКУ спрямувати свою діяльність на активну підтримку держави на міжнародній арені. Голова СКУ, Є. Чолій та його члени по всьому світі займаються активною пропагандою українського питання на міжнародній арені. Гострі проблеми, зокрема, надання Україні летальної зброї від країн світових лідерів, активна організація англомовних мас-медіа про Україну та події, що там відбуваються – ось головні питання якими займається організація. Активна волонтерська та доброчинна діяльність, допомога воїнам, що брали участь в АТО також входить до основоположних проблем, що ними займається СКУ.

Важливою проблемою що постала перед СКУ є захист громадянських прав і свобод українців. Ця організація як репрезентатор українства у світі закликає світову спільноту до активних заходів зі звільнення з ув'язнення Надії Савченко, Олега Сенцова, Олександра Кольченко.

З метою чіткої координації дій СКУ, що є виразником 20-ти мільйонного українського громадянства поза межами батьківщини, та України, 28 серпня цього року підписано спільний меморандум між СКУ та Кабінетом Міністрів України. План заходів визначає координацію стратегій і проектів СКУ та Міністерства закордонних справ, включаючи наступні пункти:

Сприяти реалізації зовнішньополітичних пріоритетів України, а також поглибленню плідної і взаємовигідної співпраці України з країнами перебування закордонних українців;

Сприяти поширенню у світі правдивої інформації про Україну;

СКУ сприяє наданню Україні всебічної допомоги з боку міжнародного співтовариства, зокрема, шляхом започаткування та реалізації широкого спектру гуманітарних проектів;

СКУ сприяє визволенню українських політв'язнів у Російській Федерації, зокрема Н.Савченко та О.Сенцова [41].

Окрім СКУ на теренах європейського континенту засновано ЄКУ. Це міжнародна спілка українських організацій, яка була створена для організації роботи українських громад країн Західної Європи з метою об'єктивного висвітлення української національної справи в країнах проживання українців та проведення просвітнянсько-агітаційної діяльності серед корінного населення стосовно віковичної української ідеї – здобуття українським народом незалежності і створення самостійної, соборної української держави [6, с. 30].

31 грудня 1948 р. – 4 січня 1949 р. у Лондоні відбулася конференція українських громадських благодійних комітетів Європи, учасники якої створили Українське міжкrajове суспільно-громадське об'єднання для виборів керівних органів першого координаційного осередку українських громадських центральних установ (далі – КОУГЦУ). Згаданий координаційний осередок упродовж 1949–1991 рр. представляв інтереси українських громад у 21 країні Європи. Головними завданнями координаційного осередку в цей період визначено: координувати діяльність існуючих українських закордонних громадських установ; захищати й представляти інтереси українців-емігрантів; допомагати, створювати українські громадські установи в країнах, де проживають українці; допомагати своїм членам з питань суспільно-громадського й культурно-освітнього життя та сприяти розвитку громадської та культурної діяльності українських громад в країнах, які не стали членами КОУГЦУ; налагоджувати і підтримувати співпрацю з українськими громадськими організаціями, об'єднаннями й установами інших континентів з метою сприяння набуттю Україною незалежності, захисту її національних інтересів та соборності українського народу [6, с. 31–32].

У 1994 р. у Празі на з'їзді координаційного осередку українських громадських центральних установ КОУГЦУ перейменовано на ЄКУ. На пражському з'їзді доповнено й вдосконалено Статут ЄКУ, що сприяло прийняттю нових членів з країн Центральної та Східної Європи. Нині ЄКУ захищає інтереси й координує діяльність 27-ми українських суспільно-громадських організацій у 22 державах Європи: Бельгії, Болгарії, Боснії і Герцеговині, Великобританії, Нідерландах, Греції, Данії, Іспанії, Естонії, Латвії, Литві, Німеччині, Польщі, Румуни, Сербії, Чорногорії, Словаччині, Угорщині, Франції, Хорватії, Чехії, Швеції [6, с. 32].

Після здобуття Україною незалежності робота ЄКУ орієнтована на допомогу українському народові в розбудові демократичного суспільства та соціально-ринкових відносин, підтримку співпраці України з європейськими країнами та її вступ до політичних і економічних структур ЄС.

ЄКУ виступає організатором та активним учасником чисельних заходів європейського рівня, серед яких Перша європейська конференція української молоді під гаслом «Українська молодь Європи на порозі ХХІ століття» (м. Будапешт, Угорщина, 22–23 жовтня 1999 р.), Міжнародна наукова конференція «Десять років демократії (1989–2000)», (м. Свитник, Словаччина, 16–17 червня 2000 р.), Перший Європейський форум українських видавців і журналістів (м. Валенсія, Іспанія, 13–14 жовтня 2007 р.), Міжнародний Конгрес «Діаспора як чинник утвердження держави Україна у міжнародній спільноті» (м. Львів, 18–20 червня 2008 р.) та інші [36, с. 402].

Голова ЄКУ – Я. Хортяні (м. Будапешт, Угорщина). Секретаріат ЄКУ знаходиться в Лондоні (Великобританія) [14]. 13–15 листопада 2009 р. у Лондоні відбувся ХІІ з'їзд ЄКУ в роботі якого взяли участь голови і представники 19 організацій-членів ЄКУ. Привітання з нагоди 60-річчя ЄКУ надійшли від Президента України В.Ющенка, Голови Верховної Ради В. Литвина, міністра закордонних справ П. Порошенка, Голови Української всесвітньої координаційної ради Д. Павличка, керівника Міжнародного інституту освіти та зв'язків з діаспорою І. Ключковської та інших офіційних осіб [36, с. 403].

У центральному домі «Союзу українців» у Великій Британії відбулася урочиста сесія ЄКУ, в ході якої учасники з'їзду заслухали звіти голови Я. Хортяні і генерального секретаря Л. Мазура. Обговорювались питання діяльності крайових організацій ЄКУ, становища української меншини у європейських країнах тощо. ХІІ з'їзд ЄКУ прийняв рішення про підтримку ініціатив Світового Конгресу Українців щодо співпраці з Українською державою, покращення роботи з молоддю, сприяння діяльності Міжнародної української школи. Учасниками з'їзду Я. Хортяні переобрана головою ЄКУ [36, с. 404].

Отже, діяльність українських громадсько-політичних організацій упродовж другої половини ХХ ст. були спрямовані на консолідацію української діаспори у всьому світі. Провідними організаціями світового українства були – Світовий конгрес вільних українців, ЄКУ, Об'єднання українців Росії, СФУЖО та ін. Головною консолідуючою силою в українській діаспорі є діяльність СКВУ – репрезентатора українців у світі, головним завданням якого було боротися за незалежність Української держави та збереження національної ідентичності в українській діаспорі.

Список використаних джерел

1. Альчук М. Громадянське суспільство в Україні: проблеми і перспективи / М. Альчук // Україна в нас єдина: Матеріали засідань наукових секцій IV Всесвітнього форуму українців 18–20 серпня 2006 р., м. Київ [відп. редактор В. М. Зуєв]. – К, 2007. – С. 11–13. 2. Антонюк О. Українська держава і українці в світі / О. Антонюк // Трибуна. – 2009. – № 1 – 2. С. 30–32. 3. Аппатов С. Океан – не перепона. Формування українсько-канадських відносин і роль у цьому української діаспори / С. Аппатов, Н. Горбатюк // Політика і час. – К., 1998. – № 10. – С. 19–23. 4. Афонін Е. Проблеми визначення місії України й українства в постмодерному суспільстві / Е. Афонін, А. Мартинов // Україна в нас єдина: Матеріали засідань наукових секцій IV Всесвітнього форуму українців 18–20 серпня 2006 р., м. Київ [відп. редактор В. М. Зуєв]. – К, 2007. – С. 14–17. 5. Антонюк О. Українська держава і українці в світі / О. Антонюк // Трибуна. – 2009. – № 1–2. С. 30–32. 6. Білецький В. Українська діаспора сьогодні: перспективи і реалії співпраці з Україною / В. Білецький // Культурні зв'язки Донеччини з українським зарубіжжям. – Донецьк, 2004. – С. 29–34. 7. Білозір О. «Український дім» як культурно-інформаційний центр за кордоном / О. Білозір // Україна в нас єдина: Матеріали засідань наукових секцій IV Всесвітнього форуму українців 18–20 серпня 2006 р., м. Київ [відп. редактор В. М. Зуєв]. – К, 2007. – С. 26–33. 8. Варич М. Як вам живеється, емігранти? / М. Варич // Освіта. – 2004. – № 45. – С. 14–19. 9. Вічарик М. Українці в світі: східна і західна діаспора / М. Вічарик // Український історичний журнал. – 2008. – № 11 – 12. – С. 57–68. 10. Вибори в Україні можуть стати нелегітимними / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.uvkr.com.ua/category/events>. 11. Виступ Уповноваженого з прав людини Н. І. Карпачової у Верховній Раді України під час представлення Спеціальною доповіді «Стан дотримання та забезпечення українських громадян за кордоном» (2 квітня 2003 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ombudsman.kiev.ua/Vicnuk_4vis4_4html. 12. Балабан Р. Українці Канади: громадсько-політичні організації / Р. Балабан // Нова політика. – 1996. – №4. – С. 42–44. 13. Всесвітній форум українців. Проблеми світового українства / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.radiosvoboda.org/content/article/24302283.html>. 14. Всесвітні форуми українців / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://uk.wikipedia.org/wiki/Всесвітні_форуми_українців. 15. Державна політика взаємодії з українською діаспорою та питання проведення четвертого Всесвітнього форуму українців // Україна: стратегічні пріоритети, аналітичні оцінки. – К., 2006. – 780 с. 16. Дибчук Л. Внесок західної діаспори в розвиток українознавчої науки та культури / Л. Дибчук. – Наукові записки Вінницького педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Вип. 8 Серія: Історія: Збірник наукових праць. / За заг. ред. проф. П. С. Григорчука. – Вінниця: ДП 2004 «ДКФ», 2004. – С. 310–321. 17. Дзюба О. Українці за кордоном: [Історичні матеріали] / О. Дзюба // Людина і світ. – 1993. – № 4–5. – С. 18–51. 18. Драч І. Українська держава і світове українство // Слово і час. – 1993. – № 1. – С. 7–11. 19. Дробко Е. Трудова міграція та українська діаспора за кордоном / Е. Дробко // Університетські наукові записки. – 2006. – № 2 (18). – С. 302–309. 20. Ідзьо В. Українська діаспора в Росії. Українсько-російські взаємовідносини: Історія, наука, релігія / В. Ідзьо // Збірник наукових праць. – Львів, 2002. – С. 304–312. 21. Історія України: Від давнини до сучасності: Підручник для ВНЗ / [В. Баран, Л. Войтович, Я.Й. Грицак та ін.; Відп. ред. Ю.Сливка]. – 4-те вид. – Львів: Світ, 1991. – 119 с. 22. Історія української еміграції: Матеріали до спецкурсу // [Лановик Б. Д. Траф'як М. В. та ін.]. – Тернопіль, 1992. – 328 с. 23. Зарубіжні українці. Довідник / [С. Ю. Лазебник / кер. авт. кол., Л. О. Лещенко, Ю. І. Макар та ін.]. – К.: Україна, 1991. – С. 53–59. 24. Заставний Ф.Д. Українська діаспора (розселення українців у зарубіжних країнах) / Ф. Заставний. – Львів: Світ, 1991. – 120 с. 25. Зуболій О. Історія української діаспори / О. Зуболій. – К., 2006. – 148 с. 26. Зуєв В. УВКР – громадський центр світового українства // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.uvkr.com.ua/uvkr_gromad_center. 27. Євтух В.Б. Українці за межами України // Історія України: нове бачення. / В. Євтух. – К., 1996. Т. 2. – С. 467–493. 28. Євтух В., Ковальчук О. Українці в Канаді / [В.Євтух, О. Ковальчук] / Центр пам'яткознавства АН України і Українського товариства пам'яток історії і культури. – К.: «Будівельник», – 1993. – 143 с. 29. Євтух В.Б., Ковальчук О.О. Етнокультурна діяльність українських канадців: здобутки і проблеми / В. Євтух, О. Ковальчук // Український історичний журнал. – 1991. – №9. – С. 42–50. 30. Євтух В. Українська діаспора: Шляхи формування та сучасні процеси / В. Євтух // Український географічний журнал. – 2010. – № 1. – С. 53–57. 31. Кардаш П., Кот С. Українці у світі / [П. Кардаш, С. Кот]. Київ – Мельбурн, 1995. – 423 с. 32. Ковальчук О. Збереження і збагачення культурної спадщини українцями США (перша половина ХХ ст.) / О. Ковальчук // Україна ХХ ст.: культура, ідеологія, політика. Збірник статей. Вип. 9. – К., 2005. 33. Ковальчук О. Освітня діяльність українців Канади і США (кінець ХІХ ст. – початок 40-х рр. ХХ ст.) / О. Ковальчук // Україна ХХ ст.: культура, ідеологія, політика. Збірник статей. Вип.3 – К., 1999. 34. Куропась М. Історичні шляхи українців в Європі / М. Куропась // Берегиня. – 2009. – № 2. – С. 75–81. 35. Лановик Б. Д., Траф'як М. В. Українська еміграція: від минувшини до сьогодення / [Б. Лановик, М. Траф'як]. – Тернопіль, 1999. – 512 с. 36. Лановик Б. Д. та інші. Внесок української еміграції в розвиток національної та світової культури / [Б. Д. Лановик, М. В. Траф'як, Р. М. Матейко, З. М. Матисякевич]. – Тернопіль, 2000. – 410 с. 37. Незалежний сайт українців в Італії «Телеки» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.leleky.org. 38. Наулко В.І. Культура і побут населення України: Навчальний посібник для вузів / Гол. ред. Головка. – 2-ге вид., доповнене та перероб. – К.: Либідь, 1994. – 284 с. 39. Піскун В.М. Українська політична еміграція й діаспора у ХХ столітті: форми культурного й інтелектуального взаємнення в країнах проживання / [Піскун В.М., Ціпка А.В., Щербатюк О.В. та ін.] Українство у світі: традиційність культури та спільнотні взаємини. Монографія – К.: ЗАТ «Нічлава», 2004. – С.190. 40. Попок А. Російські українці в контексті етнополітики країни проживання / А. Попок // Вісник нац.

акад. держ. упр. при Президентові України. – 2005. – № 3. – С.436–442. 41. Провід СКУ взяв участь в церемонії нагородження героїв // Міст. – 2–8 липня 2015. – № 27. 42. Російський О.М. Українці у діаспорі / О. Російський // Етнографія на Україні: Навч. посібник. – Львів, 1994. – С. 407–425. 43. Руденко-Десняк О. Східна діаспора: усвідомлення нової ролі: Українці в Росії / О. Руденко-Десняк // Сучасність. – 1992. – № 12. – С.90–96. 44. Саранча Г. Діяльність українських громадсько-політичних організацій на території Сполучених Штатів Америки / Г. Саранча // Збірник наукових праць Науково-дослідного інституту українознавства. – К.: Рада, 2007. – Т. XV. – С. 481–496. 45. Саранча Г. Висвітлення громадсько-політичного життя української діаспори у пресі та засобах масової інформації у 40–70-х роках ХХ століття / Г. Саранча // Збірник наукових праць Науково-дослідного інституту українознавства. – К.: Рада, 2008. – Т. XXI. – С. 456–475. 46. Саранча Г. Соціальна адаптація четвертої хвилі української еміграції у Сполучених Штатах Америки та участь її представників у громадсько-культурному житті діаспори / Г. Саранча // Сторінки історії: Збірник наукових праць / Відп. ред. Н. Ф. Гнатюк. – К.: ІВЦ «Видавництво «Політехніка», Вип. 21. – С. 162–170. 47. Саранча Г. Третя хвиля української еміграції у Сполучених Штатах Америки та внесок її представників у збереження та розвиток української національної культури / Г. Саранча // Збірник наукових праць Науково-дослідного інституту українознавства. – К.: Поліграфічний центр «Фоліант», 2005. – Т. V. – С. 385–392. 48. Саранча Г. Українська наука на еміграції: історія і сучасний стан / Г. Саранча // Шевченківська весна: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих вчених / За заг. ред. проф. О. К. Закусила. – Вип. III: У 2-х частинах. Ч. 1. Гуманітарні науки. – К.: Логос, 2007. – С. 123–127. 49. Саранча Г. Школи українознавства як чинник збереження національної культури в діаспорі США / Г. Саранча // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія № 6. Історичні науки: Зб. наукових праць. Випуск 6. – К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2008. – С. 96–102. 50. Саранча Г. Сучасна еміграція у США: проблеми адаптації та збереження зв'язків з Україною / Г. Саранча. – Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Історія / За заг. ред. проф. І. С. Зуляка. – Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2010. – Вип. 2. – С. 248–254. 51. Сич О. І. Імміграція та етнічна ситуація в США наприкінці ХХ століття / О. Сич // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету імені В. Гнатюка. Серія: Історія. – Тернопіль, 2003. – Вип. 1. – С. 227–232. 52. СКУ засуджує дії депутатів Держдуми РФ // Міст. – 9–15 липня 2015 р. – № 28. 53. Стосунки України та Канади в 1991–1996 рр.: патронат чи співробітництво? // Нова політика. – 1998. – № 4. – С. 9–12. 54. Теоретико-методологічні засади аналізу української діаспори. Українська діаспора як суспільне явище / [В. Євтух, В. Трошинський, А. Попок, О. Швачка] // Українська діаспора: соціологічні та історичні студії. – К.: Фенікс, 2000. – С.19–22. 55. Трошинський В., Шевченко А. Українці в світі / Україна крізь віки / [В. Трошинський, А. Шевченко]. – Т. 15. – К., 2001. – 142 с. 56. У Вашингтоні презентували артефакти Євромайдану // Nova газета. – 2 липня 2015. – № 26 (334). 57. Українська Всесвітня Координаційна Рада. Про УВКР. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.uvkr.com.ua/about>. 58. Українці в зарубіжному світі. – К.: Наукова думка, 1991. – 138 с. 59. Українці: Історико-етнографічна монографія у двох книгах. Книга 1. – Опішне: Українське народознавство, 1999. – 528 с. 60. Хоралець Л. Проблеми трудової міграції під опікою Уповноваженого з прав людини / Л. Хоралець // Україна в нас єдина: Матеріали засідань наукових секцій IV Всесвітнього форуму українців 18–20 серпня 2006 р., м. Київ [відп. редактор В. М. Зуєв]. – К, 2007. – С. 106–112. 61. Четверта хвиля еміграції: регіональні особливості: «Круглий стіл», 22 серп. 2002 р., м. Київ: Стенограма/ Ін-т дослідження діаспори; Упоряд. І. Винниченко. – К.: Геопринт, 2002. – 40 с. 62. Шлепаков А. Українці в зарубіжному світі / А. Шлепаков – К., 1991. – С. 124. 63. Шокало О. «Нам пора для України жити...» / О. Шокало // Україна в нас єдина: Матеріали засідань наукових секцій IV Всесвітнього форуму українців 18–20 серпня 2006 р., м. Київ [відп. редактор В. М. Зуєв]. – К, 2007. – С. 99–104. 64. Юричко В. Українці за межами України / В. Юричко // Київ. старовина. – 1992. – № 4. – С.66–71. 65. Яворський В. Блудні діти? Ні! Сини й дочки: Українська діаспора / В. Яворський // Політика і час. – 1995. – № 12. – С. 9–14. 66. Kuropas M. Ukrainian in America. – Minneapolis: Lerner Publications Company, 1971. – 213 p. 67. Kuropas M. The Ukrainian in America. Roots and Aspiration 1884–1954. – Toronto, 1991. – 560 p.

Галина Саранча

ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ОБЩЕСТВЕННО ПОЛИТИЧЕСКИХ ОРГАНИЗАЦИЙ ДИАСПОРЫ В НАПРАВЛЕНИИ КОНСОЛИДАЦИИ И СОХРАНЕНИЯ СВЯЗЕЙ С УКРАИНОЙ

В статье исследована деятельность украинских организаций в диаспоре. Проанализированы основные направления деятельности этих организаций и их помощи в решении современных проблем, что возникли в Украине. Определена роль Всемирного конгресса украинцев (ВКУ) и Европейского конгресса украинцев (ЕКУ) в политике консолидации украинской общественности за рубежом.

Ключевые слова: украинская диаспора, эмиграция, Всемирный конгресс украинцев (ВКУ), Европейский конгресс украинцев (ЕКУ).

Halyna Sarancha**THE ACTIVITIES SOCIO-POLITICAL ORGANIZATION OF DIASPORA TOWARDS CONSOLIDATION AND PRESERVATION OF RELATIONS WITH UKRAINE**

The article highlighted the role of consolidating Ukrainian organizations in the Diaspora. The basic activities of these organizations in helping solve current problems facing Ukraine. The role of the Ukrainian World Congress (UWC) and the European Congress of Ukrainian (YEKU) in politics the consolidation of Ukrainian communities abroad.

Key words: Ukrainian Diaspora, emigration, Ukrainian World Congress (UWC), the European Congress of Ukrainian (YEKU).

УДК 327.001.1(438):32(4–11)**Наталя Буглай****КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ СХІДНОЇ ПОЛІТИКИ ПОЛЬЩІ**

Сьогодні існує необхідність ґрунтовного опрацювання та теоретичних узагальнень зовнішньої політики Республіки Польщі та її східного формату. У статті аналізуються деякі концептуальні засади східної політики Польщі в контексті робіт вітчизняних та закордонних науковців. Розглядаються публікації істориків, політологів, філософів, публіцистів, дипломатів, що присвячені складовим формування національної політики, проблемам безпеки, а також специфічним особливостям східної зовнішньої політики Республіки Польща, як пріоритетного напрямку зовнішньополітичного курсу країни.

Ключові слова: зовнішня політика, концепція, Польща, пріоритети, східна політика.

У наш час все більших обертів, активності набирає процес формування нової східної політики ЄС, де саме Польща бажає відігравати провідну роль. Важливим є з'ясувати сутність східної політики Польщі на концептуальному рівні і визначити наскільки історичні теоретико-методологічні підвалини присутніми є і на сьогодні. В світлі розвитку зовнішньої східної політики ЄС, залишається актуальним визначення основних принципів її розвитку та функціонування. Проблемам концептуальних узагальнень не присвячено комплексних досліджень, хоча і наявні публікації в більшій мірі польських дослідників, а також переважно вітчизняних публіцистів, де лише побіжно згадуються теоретичні ідеї. З-поміж польських студій відзначимо наукові розробки Й. Томашевського [1], С. Мікулич [2], а також праці присвячені концепції Гедройца-Мерошевського [3]. Безпосередньо проблемним питанням східної політики присвячені статті-дискурси [4], зокрема і на сторінках журналів «Культура», краківського католицького журналу за 2000–2001, де презентовані вельми критичні думки експертів щодо східної політики Польщі [5]. Дослідження політичної думки щодо польської східної політики презентовано працями В. Балюка [6].

Особливої уваги заслуговує компаративне дослідження історії народів Польщі, України, Литви, Білорусі (так званих країн УЛБ) Т. Снайдера [7]. В контексті польських реалій складній проблематиці реалізації Польщею нової зовнішньополітичної стратегії, зокрема дилеми східної політики, у новій системі міжнародних відносин на зламі століть, присвячено роботи А. Бартніцького, Й. Віатра, М. Оржеховського [8]. Розвиток політики після вступу до ЄС презентований комплексним дослідженням Подгоржанської Р. [9].

З точки зору узагальнень негативів та позитивів східної політики Польщі цікавим є дискусійні публікації видання «Нова Східна Європа»: «Від Гедройца до східного партнерства» істориків, політологів, філософів, публіцистів і що особливо важливо – дипломатів, безпосередніх учасників процесу – дипломата Влодзімієра Марцініака, колишнього міністра МЗС Адама Данієля Ротфельда, колишнього посла у Києві Марека Зіолковського. Так, зокрема, історик Славомір Дебські вважає, що хоча назва УЛБ і є анахронічною із-за євро-інтеграційного позиціонування Литви, втім, східна політика Польщі є тісним переплетінням міфології польської інтелігенції, образи і ідеї якої були спроможні змінити історію націй [10].

Заслуговує на увагу і монографія радника президента Польщі з міжнародних питань Р. Кужняра «Зовнішня політика Польщі після 1989 року» [11], де презентовано авторське бачення євроатлантичного поступу Польщі та реалізації нею східної політики. У 2011 р. вийшла друком колективна монографія «Зовнішня політика Польщі у ХХІ столітті» [12] за редакцією С. Беленя структурована перш за все за проблемним принципом і містить низку узагальнень і пропозицій щодо модифікації зовнішньої політики Польщі після 2004 р. Цікавими є екскурси щодо аналізу